

PIKOVÝ KLUK PŘEKROČIL VŠECHNY MEZE

Na celém širém světě by se nenašel nešťastnější člověk, než byl Anisij Ťulpanov. Možná tak v černé Africe nebo v Patagonii, ale někde blíž – sotva.

No posuďte sami. Za prvé to hrozné jméno – Anisij. Zažili jste snad někdy, aby se slušný člověk, kammerjunker nebo třeba jen sekční šéf jmenoval Anisij? Při vyslovení toho jména člověk mimoděk ucítí závan oleje na svícení a popova černého kabátu.

A příjmení? Přímě k popukání! Tohle rodinné prokletí obstaral praděd, vesnický diákon. Když zakladatel Anisijova rodu studoval v semináři, otec rektor se rozhodl, že nepěkná příjmení budoucích sluhů Páně změní na bohulibá. Aby si to zjednodušil, dával seminaristům jeden rok příjmení podle církevních svátků, další pak podle druhů ovoce a na praděda vyšel rok květin: někdo se stal Hyacintovem, jiný Balzamínem a další Blatouchovem. Prapředek sice seminář nedokončil, nicméně hloupé příjmení předal potomkům. Ještě štěstí, že na něho vyšel Ťulpanov, a ne třeba Narcisin!

Copak jméno, s tím by se snad ještě dalo nějak vydržet. Ale ten vzhled! Hlavně uši: trčí do stran, úplně jako ucha od nočníku. Nacpeš je pod čepici a ony, potvory svěhlové, za chvíli zase vylezou a trčí – jako kdyby chtěly čepici podepřít. Ty zpropadené chrupavky jsou jako z gumy.

Dříve prostál Anisij hodiny u zrcadla a prohlížel se ze všech stran. Udělal si třeba pěšinku uprostřed a snažil se ta hrozná ušiska přikrýt záměrně dlouho nestříhanými vlasy – vypadalo to trochu líp, tedy aspoň nějaký čas. Když se mu ale po celé tváři rozlezly uhříky (jsou to celé tři roky, co se jich nemůže

zbavit!), uklidil Ťulpanov zrcadlo na půdu, protože se na tu svou odpornou fyziognomii už nemohl ani podívat.

Anisij vstával do práce za svítání, v zimě vlastně za tmy, kdy celé město ještě spalo, protože ho čekala dlouhá cesta. Domek, který zdědil po tatíčkovi diákonovi, stál na polnostech Pokrovského kláštera až u Spasské městské brány. Dlouhou Pustou ulicí, přes Taganku a kolem vykřičené Chitrovky to byla na Četnickou správu dobrá hodina ostré chůze. Když je přes noc mráz a ráno náledí tak jako dneska, je to úplná hrůza – v otrhaných šněrovacích botkách a tenkém plášti mu cesta trvala ještě déle. Se zuby drkotajícími zimou vzpomínal na lepší časy, na bezstarostné mládí a na mamičku – budiž jí země lehká.

V minulém roce, kdy Anisij ve službě postoupil na hodnost tajného policisty, mu bylo líp. Dostával plat osmnáct rublů plus odměny za přesčasy a taky za noční služby, dokonce mu vypláceli i cestovné. Stávalo se, že některý měsíc dal dohromady i třicet pět rublíků! Jenže Ťulpanov, ten nešťastník, se v pěkné, výnosné hodnosti neudržel. Sám podplukovník Svěřčinskij ho shledal bezperspektivním agentem a úplným budižkničemu. Nejprve byl Anisij přistižen, že opustil stanoviště při sledování podezřelé osoby (jak to měl asi udělat, když musel zaskočit domů nakrmit sestru Soňku, která od rána nic nejedla?). A pak provedl něco ještě horšího – nechal utéct nebezpečnou revolucionářku. Při vpádu policie do konspiračního bytu stál na dvoře u zadního východu. Vzhledem k jeho mladému věku ho nepustili přímo na místo zatčení, hlídal tedy pro všechny případy vzadu. Jako na potvoru si policisti, zkušené vlkodavové, mistři své práce, nevšimli jedné mladičké studentky. Náhle Anisij spatřil, jak k němu běží slečinka v brýlích a je hrozně vyděšená. Vykřikl: „Stůj!“ Neodhodlal se však k tomu, aby ji chytil – měla příliš tenoučké ručičky. A tak tam jen stál jako solný sloup a díval se za ní. Ani na píšťalku nezahvízdal.

Za tuhle donebevolající chybu ho chtěli vyhodit ze služby, pak se ale velitel nad ubohým sirotkem slitoval a snížil mu hodnost na poslíčka. Teď tedy Anisij zastával opravdu nízký post, pro vzdělaného člověka, jenž dokončil pět tříd reálky, dokonce pokořující. A hlavně naprosto bezperspektivní. Celý život bude běhat po městě jako ubohý policajtský pomocníček bez vyhlídky na postup.

Udělat nad sebou kříž ve dvaadvaceti, to by bylo zatěžko každému. A přitom nejde jen o sebeúctu, vždyť si to zkuste vyžít za dvanáct a půl rublíku! On sám toho tak moc nepotřebuje, ale jak má Soňce vysvětlit, že její mladší bratr si zpacikal kariéru? Ona chce máslo, tvaroh a někdy by ráda i nějaký ten bonbonek. A co dřevo na zátop – jeden sáh stojí dneska tři ruble! Soňka, ačkoli je idiotka, křičí a zoufale pláče, když je jí zima.

Než vyběhl z domu, stihl sestře vyměnit mokré plínky. Rozlepila maličká prasečí očka, ospale se na bratra usmála a pípla: „Nisi! Nisi!“

„Buď tu hodná, ne abys něco provedla, trdlo jedno,“ nařídil jí s předstíranou přísností, zatímco převracel její těžké, spánkem rozehřáté tělo. Na stůl položil domluvenou desetkopejku pro sousedku Syčichu, která se mu o postiženou sestru starala. Spěšně zhltnul tvrdou skývu chleba, zapil ji studeným mlékem a už musel vyběhnout do tmy a fujavice.

Drobnými kroky cupital po zasněžené pláni směrem k Tagance, každou chvíli mu uklouzla noha a přitom se hrozně lítoval. Nestačí, že je chudý, ošklivý a k ničemu, ale navíc má na krku tu chudinku Soňku, chomout do konce života. Je prostě odsouzený k nezdaru, nikdy nebude mít ženu, děti ani hezký domov.

Jak tak běžel kolem kostela Všech truchlících, ze zvyku zvedl oči k ikoně Matky Boží osvětlené olejovou lampou, aby se pokřížoval. Tuhle ikonou měl Anisij už od dětství moc

rád: nevisí v teple a zívětrí, ale přímo venku na stěně. Před deštěm a sněhem ji chrání jen malá stříška a nad ní dřevěný kříž. Věčný plamínek se mihotá pod skleněným poklopem a je ho zdaleka vidět. Vypadá to pěkně, zvlášť když se člověk na ikonu podívá ze tmy, chladu a fujavice.

Ale co se to tam nad křížem bělá?

Holubička! Sedí nahoře, čistí si zobáčkem křídýlka a vítr jí ani trochu nevadí. Podle jedné z matiččiných pověr znamenala bílá holubička na kříži velké štěstí a nečekanou radost. Odkud by se ale na něj mohlo usmát štěstí?

Vítr nepřestával vířit sních. To je ale zima!

Anisijův pracovní den opravdu začal docela dobře. Dá se říct, že měl štěstí. Jegor Semjonyč, koležský registrátor, který řídil expedici, se zahleděl na jeho chatrný plášť, zavrtěl šedou hlavou a přidělil mu moc dobrý úkol – hlavně teplý. Nemusel běžet nikam do horoucích pekel městem, kterým se dnes honila fujavice, měl jenom donést spis s hlášením a dokumenty Jeho Blahorodí panu Erastu Petroviči Fandorinovi, úředníku pro zvláštní úkoly, sloužícímu u Jeho Jasnosti generálního gubernátora. Donést a počkat, zda pan dvorní rada nebude chtít poslat zpátky nějakou korespondenci.

To je snadné, takový úkol hravě splní. Rozradovaný Anisij v cukuletu dopravil spis na místo určení, dokonce ani nestihl promrznout. Pan Fandorin bydlel blizoučko – v Malé Nikitské, v postranním křídle sídla barona von Evert-Kolokolceva.

Anisij pana Fandorina úplně zbožňoval – zpovzdálí, nesměle, s posvátnou úctou a bez jakékoli naděje, že si ten významný člověk někdy všimne jeho ubohé existence. Dvorní rada měl na četnické správě vynikající pověst, ačkoli sloužil u jiné instituce. Sama Jeho Excelence moskevský vrchní policejní náčelník Jefim Jefimovič Baranov, ačkoli byl generální poru-

čík, nepovažoval za ostudu požádat úředníka pro zvláštní úkoly o důvěrnou radu, a dokonce i o přímluvu v různých záležitostech.

Však taky každý, kdo se aspoň trochu vyznal v moskevské politice, věděl, že otec matičky Moskvy, kníže Vladimír Andrejevič Dolgorukoj si dvorního rady velice cení a bere jeho názory v potaz. O panu Fandorinovi se toho povídalo hodně: například že má zvláštní schopnost prohlédnout skrz naskrz každého člověka a odhalit v mžiku jakoukoli lež.

Dvorní rada měl za úkol být okem generálního gubernátora, sledujícím všechny tajné moskevské případy, jež spadají pod četnictvo a policii. Proto byly Erastu Petroviči každé ráno dopravovány od generála Baranova a také z Četnické správy všechna hlášení – obvykle do úřadu gubernátora na Tverské, ale někdy také k němu domů, protože dvorní rada měl volnou pracovní dobu, a když chtěl, nemusel do úřadu vůbec chodit.

Tak významnou osobou byl tedy pan Fandorin, a přitom se choval docela obyčejně, vůbec se nenaparoval. Anisij mu už dvakrát přinesl dopisy na Tverskou a byl naprosto okouzlen příjemným chováním tak vlivného člověka: neponižoval ani nejnižšího úředníka, jednal s ním uctivě, vždycky mu nabídl židli a zásadně mu vykal.

Navíc bylo velmi zajímavé spatřit zblízka člověka, o němž po Moskvě kolovaly opravdu fantastické pověsti. Hned bylo vidět, že je to mimořádný člověk. Jeho krásná tvář byla mladá a hladká, a přitom vlasy jako uhel měl na spáncích prošedivělé. Klidný a tichý hlas mu sice při řeči trochu zadrhával, nicméně dvorní rada vždycky mluvil k věci a bylo vidět, že není zvyklý opakovat něco dvakrát. Bezesporu mimořádný člověk.

Ťulpanov ještě nikdy nebyl v bytě dvorního rady, takže když prošel parádní kovovou bránou zdobenou litinovým obloukem, blížil se ke krásnému jednopodlažnímu křídlu se

zatajeným dechem. Příbytek tak neobvyklého člověka bude jistě také neobvyklý.

Stiskl elektrický zvonek a chystal se pronést větu, kterou si připravil: Kurýr Ťulpanov z Četnické správy k Jeho Excelenci s dokumenty. Nadechl se a zastrčil pravé ucho pod čepici.

Dubové vyřezávané dveře se otevřely. Na prahu stál malíčkový rozložitý Asiat s úzkými očky, kulatými tvářemi a ježkem tuhých černých vlasů. Na sobě měl zelenou livrej se zlatými prýmky a k tomu bůhvíproč slaměné sandály. Sluha se nevládně zahleděl na návštěvníka a zeptal se: „Co češ?“

Odkudsi z hloubi domu zazněl jasný ženský hlas: „Maso! Kolikrát ti to mám opakovat! Ne ‚co češ‘, ale ‚co byste si prál‘!“

Asiat se nasupeně ohlédl dozadu a pak otráveně zavrčel na Anisije: „Co ty si prál?“

„Kurýr Ťulpanov z Četnické správy k Jeho Excelenci s dokumenty.“

„Tak di,“ vyzval ho sluha a ustoupil stranou, aby mohl host vejít dovnitř.

Ťulpanov se ocitl v rozlehlé předsíni, se zájmem se kolem sebe rozhlédl a v prvním okamžiku pocítil rozčarování: nebyl tu vycpaný medvěd se stříbrným podnosem na vizitky! Co je to za panský byt bez vycpaného medvěda? Copak za úředníkem pro zvláštní úkoly nechodí návštěvy?

Medvěd tu sice nestál, ale jinak byla předsíň zařízena velmi útulně a v rohu ve skleněné skříni byly vystaveny jakési podivné zbraně z kovových tyček, štít se zvláštním monogramem a rohatá přilba, připomínající hlavu brouka.

Ze dveří, které vedly do dalších pokojů a kam kurýr samozřejmě neměl přístup, vyhlédla mimořádně půvabná dáma v červeném dlouhém županu. Husté černé vlasy měla krásavice spletené do důmyslného účesu, půvabný krk obnažený a bílé ruce obsypané prsteny držela zkřížené na vysoké hruď. Dáma upřela ohromné černé oči na Anisije, rozčarova-

ně pokrčila rovný nosík a zavolala: „Eraste, to je pro tebe. Z úřadu.“

Anisije překvapilo, že je dvorní rada ženatý, ačkoli vlastně nebylo nic divného na tom, že takový mimořádný člověk má překrásnou manželku s královským držením těla a povýšeným pohledem.

Madam Fandorinová se zavřenými ústy aristokraticky zívla a zmizela za dveřmi. Za okamžik vešel do předsíně sám pan Fandorin.

Také měl na sobě župan, ovšem ne červený, nýbrž černý, s hedvábným páskem a střapci.

„Vítejte, Ťulpanove,“ řekl dvorní rada a prsty přitom přebíral zelený nefritový růženec. Anisij blahem málem omdlel – vůbec nečekal, že si na něho Erast Petrovič pamatuje a že dokonce zná jeho příjmení. Kolik všelijakých poskoků mu přináší dopisy a on ví, kdo za ním přišel!

„Tak copak mi nesete? Ukažte. A pojdte do pokoje, sedněte si. Maso, vezmi p-panu Ťulpanovovi plášť.“

Anisij nesměle vstoupil do pokoje, neodvážil se ani zvednout hlavu a skromně si sedl na krajíček židle potažené modrým sametem. Teprve pak se kolem sebe opatrně rozhlédl.

Byl to zajímavý pokoj: všechny stěny byly ověšené barevnými japonskými rytinami, které prý jsou teď hrozně v módě. Pak si všiml nějakých svitků s hieroglyfy a na dřevěném lakovaném podnosu dvou zahnutých šavlí, jedné delší a druhé kratší.

Dvorní rada šustil papíry a čas od času si v nich něco zatráhal zlatou tužičkou. Jeho manželka si mužů nevšímala, stála s unuděným výrazem u okna a hleděla do zahrady.

„Drahý,“ řekla francouzsky, „proč vlastně nikam nejezdíme? Vždyť se to nedá vydržet. Já chci jít do divadla nebo třeba na ples!“

„Ale Ady, sama jste p-přece říkala, že se to nehodí,“ odpověděl Fandorin a vzhlédl od papírů. „Mohli bychom potkat

vaše známé z Petěrburgu. To by bylo trapné. I když co se mně týče, je mi to jedno.“

Pohlédl na Ťulpanova, který okamžitě zrudl. Vždyť za to nemůže, že sice mizerně, ale přece jen rozumí francouzsky!

Takže ta krásná dáma není madam Fandorinová.

„Ach promiň, Ady,“ řekl Erast Petrovič rusky. „Nepředstavil jsem ti pana Ťulpanova, slouží na Četnické správě. A tohle je hraběnka Ariadna Arkadževna Opraksinová, moje d-dobrá známá.“

Anisijovi se zdálo, že dvorní rada upadl trochu do rozpaků, jako kdyby nevěděl, jak krasavici uvést. Ačkoli, možná to jen tak vypadalo vzhledem k jeho zadržávání.

„Ach Bože,“ trpitelsky si povzdechla hraběnka Ady a prudce vyrazila z místnosti.

Téměř vzápětí dolehl do pokoje její rozhořčený hlas: „Maso, okamžitě nech mou Natálii na pokoji! Zmiz do svého pokoje, ničemo! Ne, to se opravdu nedá vydržet!“

Erast Petrovič si také povzdechl a vrátil se k četbě svých papírů.

V tu chvíli zadrnčel zvonek, pak byl slyšet tlumený šum hlasů v předsíni a hned vzápětí se do pokoje vřítíl Asiat.

Zabrebentil něco jakousi podivnou řečí, ale Fandorin zvedl ruku, aby ho umlčel.

„Maso, říkal jsem ti přece, že když je tu host, musíš mluvit rusky, a ne japonsky.“

Anisij, jenž byl tímto povýšen na hosta, se napřímil a se zájmem pohlédl na sluhu – on je to opravdický Japonec!

„Od Vedisev-sana,“ krátce vysvětlil Masa.

„Od Vediščeva? Frola G-Grigorjeviče? Že prosím.“

Kdo je to Frol Grigorjevič Vediščev, Anisij věděl. Známa persóna s přezdívkou Šedý kardinál. Od útlého věku sloužil u knížete Dolgorukého, nejprve jako chlapec, pak jako sluha, lokaj a posledních dvacet let je osobním komorníkem – od té doby, co vzal Vladimír Andrejevič starobylé město pevně

do svých tvrdých rukou. Řeklo by se, komorník není žádná zvláštní hodnost, ale bylo známo, že ten moudrý a opatrný Dolgorukoj neudělá žádné důležité rozhodnutí bez porady se svým věrným Frole. A kdo se chce dostat k Jeho Jasnosti s nějakou prosbou, musí si nejprve získat na svou stranu Vediščeva. Pak má napůl vyhráno.

Do pokoje vešel nebo spíš vběhl chlapec v gubernátorské livreji a na prahu zvučně zahlásil: „Vaše Blahorodí, Frol Grigorič prosí, abyste ho navštívili! Okamžitě, co nejrychleji! Došlo ke škandálu, Eraste Petroviči, stalo se něco hrozného! Frol Grigorič řekl, že bez vás si neporadí! Přijel jsem v knížecích saních, budeme tam v cukuletu!“

„A copak je to za škandál?“ zamračil se dvorní rada, nicméně vstal ze židle a shodil župan. „No dobře, tak se na to pojedeme podívat.“

Ukázalo se, že pod černým županem má bílou košili a černou kravatu.

„Maso, vestu a sjurtuk, rychle!“ zvolal Fandorin a zasouval přitom papíry do složky. „A vy, Ťulpanove, budete muset jet se mnou. Dočtu si to cestou.“

Anisij byl ochoten následovat Jeho Blahorodí kamkoli, což vzápětí dokázal, když bleskově vyskočil ze židle.

Tak to ho tedy nenapadlo, že on, bezvýznamný kurýr Ťulpanov, se bude moct projet v gubernátorském povozu!

Byl to opravdu parádní dopravní prostředek – opravdový kočár na sanicích. Uvnitř byl vyložený atlasem, sedadla potažená kůží, a v rohu stála kamínka s bronzovou troubou. I když teď se v nich netopilo.

Lokaj si sedl na kozlík a čtvero bujných knížecích klusáků se vesele rozeběhlo.

Anisije to plavně, skoro něžně odhodilo dozadu do měkkého sedadla, jež bylo určeno pro mnohem urozenější zadníci, a hlavou mu blesklo: To mi přece nikdo neuvěří!

Pan Fandorin rozlomil s krupnutím pečeť a otevřel další

depeši. Jeho vysoké čisté čelo se zachmuřilo. Ach Bože, jak je hezký, pomyslel si Ťulpanov bez závidosti, s upřímným nadšením, a úkosem pozoroval, jak se dvorní rada zamyšleně tahá za tenký vousek.

K velkému domu na Tverské se přihnali během pěti minut. Vozka nezahnul vlevo k úřadu, nýbrž vpravo k parádnímu vchodu a osobním pokojům „velkoknížete moskevského“, Volodi Velké Hnízdo, Jurije Dolgorukého (mocný Vladimír Andrejevič měl celou řadu přezdívek).

„Promiňte, Ťulpanove,“ spěšně řekl Fandorin a už otevíral dvířka kočáru, „zatím vás nemohu propustit. Později napíšu p-pár řádek plukovníkovi. Nejdřív musím vyřídit ten jejich škandál.“

Anisij vystoupil za Erastem Petrovičem, následoval ho do mramorové haly, ale tam se zastavil – upadl do rozpaků, když spatřil zamračeného vrátného se zlacenou berlou v ruce. Hrozně se polekal ponížení – že ho pan Fandorin nechá trčet dole u schodů jako nějaké psisko. Pak ale překonal hrdost a rozhodl se, že to dvornímu radovi promine. Copak může přivést do gubernátorových komnat člověka v chatrném plášti a čepici s prasklým štítkem?

„Kde vězíte?“ netrpělivě se otočil Erast Petrovič, který už mezitím vyběhl do poloviny schodiště. „Nezůstávejte pozadu. Vidíte přece ten blázinec tady.“

Teprve teď si Anisij uvědomil, že v gubernátorově domě se děje něco opravdu mimořádného. Dokonce i ten majestátní vrátný, když se na něho člověk pořádně podíval, nevypadal ani tak důležitě, jako spíš rozpačitě. Nějací hbití chlapíci vnášeli zvenčí do vestibulu truhlice, krabice a bedny s cizokrajnými nápisy. Že by tu něco stěhovali?

Ťulpanov několika skoky dohnal dvorního radu a snažil se držet se za ním nanejvýš na dva kroky, takže tu a tam musel poněkud nedůstojně popoběhnout, protože Jeho Blahorodí kráčelo zeširoka a rychle.

Ach, jak to bylo v gubernátorově rezidenci krásné! Skoro jako v chrámu Božím: různě barevné (že by porfyrové?) sloupy, brokátové závěsy a bílé sochy řeckých bohyň. A ty lustry! A obrazy ve zlatých rámech! A naleštěné intarzované parkety!

Anisij se otočil, aby si lépe prohlédl tu překrásnou parketovou podlahu, a přitom se zhrozil, že po jeho ostudných šněrovacích botách zůstávají na té nádheře mokré a špinavé šlápoty. Bože, jen ať si toho nikdo nevšimne!

V rozlehlém sálu, kde byla podél stěn rozestavena křesla a nikde ani duše, mu dvorní rada řekl: „Tady si sedněte. A p-podržte ten spis.“

Pak se vydal k vysokým zlaceným dveřím, které se mu jakoby v ústrety z ničeho nic rozevřely. Nejprve k Anisijovi dolehla směsice rozčilených hlasů a pak do sálu vstoupili čtyři muži: statný generál, vytáhlý muž cizokrajného vzhledu v kostkovaném plášti s pelerínou, hubený holohlavý stařík s mohutnými licousy a brýlatý úředník ve fraku.

Anisij v generálovi poznal samotného knížete Dolgorukého a rozechvěle se vymrštil do pozoru.

Zblízka nevypadala Jeho Jasnost tak mladě a svěže, jako když se na něho člověk díval zdálky při různých slavnostech: jeho tvář byla rozbrázděná hlubokými vráskami, bohaté lokny na hlavě působily nepřirozeně a licousy byly až moc kaštanové na jeho sedmdesát pět let.

„Eraste Petroviči, jdete jako na zavalanou!“ zvolal gubernátor. „Vždyť on francouzsky tak koktá, že mu není zbla rozumět, a po našem neumí ani slovo! Vy mluvíte anglicky, tak mi proboha vysvětlete, co to po mně chce! Jak se sem vůbec dostal? Už se s ním dohaduju dobrou hodinu, a není to k ničemu!“

„Vaše Excellence, jak jsme mu mohli zabránit ve vstupu, když je to lord, a ten má k vám přístup!“ naříkavě a zjevně ne poprvé zapištěl brýlatý úředník. „Jak jsem měl vědět...“